

BAÇINI

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

Yıl / Year: 4, Cilt / Volume: 4, Sayı / Issue: 7

Ocak / January 2026

Ss. / Pp. 19-35

Yayına Geliş Tarihi / Article Arrival Date

06.09.2025

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date

21.01.2026

J. R. R. TOLKIEN'İN İLLÜSTRASYON ÇALIŞMALARINDA DAİRESEL FORMLARI KULLANMASININ BİÇİM-FORM İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Feride BÜLBÜL¹

Özet

İnsanlık, tarih boyunca çeşitli iletişim araçlarıyla iletişim kurma ihtiyacı duyduğu söylenebilir. Bu ihtiyaç çeşitli görsel ve işitsel araçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu araçlar arasında yer alan illüstrasyon, özellikle görsel iletişimin gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Mağara duvarlarındaki ilk çizimlerden günümüz dijital teknolojilerine uzanan bu teknik, insanın ifade biçimlerinin evrimine tanıklık etmektedir. İllüstrasyonlar, fantastik kurgu türü içerisinde yoğun bir biçimde kullanılan alanların başında gelmektedir. Yüzüklerin Efendisi ve Hobbit gibi eserleriyle tanınan J. R. R. Tolkien, anlatılarını desteklemek amacıyla illüstrasyonlardan yararlanmaktadır. Bu illüstrasyonlar okurun zihninde mekâna ve karakterlere dair bir görsel bellek oluşturmaktadır. Tolkien'in çizimlerinde özellikle yüzük imgesi, mekân tasvirleri, doğal çevre dairesel formlarla öne çıkmaktadır. Yazarın oluşturduğu mitolojik dünyanın betimlemelerini görsel olarak güçlendiren bu çizimler, onun hem edebiyat hem de sanat alanında kendine özgü bir konum elde ettiğini göstermektedir. Bu çalışma, Tolkien'in illüstrasyonlarında kullandığı dairesel formların konu bütünlüğüne etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Yüzüklerin Efendisi ve Hobbit eserlerinde yer alan illüstrasyonlarla sınırlı tutulmuş, elde edilen bulgular ilgili kuramsal kaynaklarla desteklenmektedir. Literatür taraması yöntemiyle yürütülen çalışma sonucunda, Tolkien'in

¹ feridebulbul.21@gmail. com, ORCID: 0009-0006-2208-0146

BAÇINI

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

illüstrasyonlarında yer alan dairesel formların, anlatım bütünlüğü ve estetik yapısıyla uyumlu şekilde kullanıldığı öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: J. R. R. Tolkien, İllüstrasyon, Yüzüklerin efendisi, Dairesel form.

AN ANALYSIS OF J. R. R. TOLKIEN'S USE OF CIRCULAR FORMS IN HIS ILLUSTRATIONS IN THE CONTEXT OF SHAPE-FORM RELATIONSHIP

Abstract

It can be said that throughout human history, humanity has felt the need to communicate through various means. This need has led to the emergence of various visual and auditory tools. Among these tools, illustration plays a significant role in the development of visual communication. From the earliest drawings on cave walls to today's digital technologies, this technique bears witness to the evolution of human forms of expression. Illustrations are among the most heavily used areas within the fantasy fiction genre. J. R. R. Tolkien, known for works such as *The Lord of the Rings* and *The Hobbit*, utilizes illustrations to support his narratives. These illustrations create a lasting visual memory of the setting and characters in the reader's mind. In Tolkien's drawings, the image of the ring, depictions of settings, and the natural environment are particularly prominent with circular forms. These drawings, which visually strengthen the depictions of the mythological world created by the author, demonstrate that he has achieved a unique position in both literature and art. This study aims to examine the effect of circular forms used in Tolkien's illustrations on the thematic unity. This research is limited to illustrations in *The Lord of the Rings* and *The Hobbit*, and the findings are supported by relevant theoretical sources. Based on a literature review, the study suggests that the circular forms in Tolkien's illustrations are used in a manner consistent with the narrative integrity and aesthetic structure.

Keywords: J. R. R. Tolkien, Illustration, *The Lord of the Rings*, Circular form.

BAÇİNİ

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

Giriş

John Ronald Reuel Tolkien, çocukluk döneminden itibaren yaşadığı çevreyi, tanık olduğu olayları ve tasavvur ettiği hayal dünyasını kurgularına yansıtan bir yazardır. Güney Afrika'nın Bloemfontein kentinde dünyaya gelen Tolkien, yaşamının büyük bölümünü İngiltere'de geçirmiş ve çocukluk yıllarını Birmingham'da sürdürmektedir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'na katılması, onun hem kişisel dünyasını hem de ileride ortaya koyacağı edebi eserleri derinden etkilemektedir (Çapkın, 2023, s. 64). Tolkien'in edebi ve filolojik (dil bilimi) açıdan başarılı bir kimliğe sahip olmasında çocukluk ve eğitim yıllarının önemli bir payı vardır. King Edward's School'da eğitim aldığı dönemde dil alanındaki yeteneği fark edilmiş; Eski İngilizce ve Orta İngilizceyi ileri seviyede öğrenme fırsatı yakalamıştır. Bunun yanı sıra Anglosaksonca, Yunanca ve Gotik diller üzerine yoğunlaşarak filolojik bilgi birikimini geliştirmektedir. Oxford'daki Exeter College'da eğitimine devam eden Tolkien, Fince ve Galce öğrenmiş ve bu diller üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda "Quenya" ya da "Yüce Elfçe" olarak bilinen yapay dili ortaya koymaktadır (Çapkın, 2023, s. 64).

Tolkien, filolog, akademisyen, yazar ve şair kimliklerine sahip olup özellikle Anglo-Sakson dili ve edebiyatı üzerine çalışmalar yürütmektedir. 1937'de yayımlanan Hobbit, 1954–1955 yıllarında yayımlanan Yüzüklerin Efendisi üçlemesi ve ölümünden sonra yayımlanan Silmarillion ile dünya çapında bir ün kazanmaktadır. Merton College'da uzun yıllar akademik çalışmalarını sürdüren Tolkien, 1959 yılında emekli olmuştur (Çapkın, 2023, s. 64).

Yüzüklerin Efendisi serisinin ortaya çıkışı, Hobbit'ten sonraki dönemine rastlamaktadır. Her ne kadar üç kitap halinde yayımlanmış olsa da eser aslında tek bir cilt olarak tasarlanmıştır, ancak hem uzunluğu hem de baskı maliyetleri nedeniyle üçleme şeklinde basılması uygun görülmüştür. Yüzük Kardeşliği, İki Kule ve Kralın Dönüşü. Orta Dünya'da "Kırmızı Kitap" olarak anılan metnin, Westron dilinden yapılmış bir çeviri olduğu belirtilmektedir. Bilbo Baggins'e ait olan bu kitabın, daha sonra Frodo ve Sam Gamgee tarafından sürdürülerek bir tür Hobbit günlüğü haline geldiği kurgulanmaktadır. "Kırmızı Kitap" geleneği, Kral Arthur anlatılarına göndermeler içeren Galce şiirleri de barındırmaktadır (Kasımoğlu, 2020, s. 18).

Hobbit, başlangıçta çocuklar için kaleme alınmış olsa da Yüzüklerin Efendisi için bir ön hazırlık niteliği taşımaktadır. “Topraktaki bir oyukta bir Hobbit yaşardı” (In a hole in the ground there lived a Hobbit) cümlesiyle başlayan eser, “Hobbit” kelimesinin “Holbytla” sözcüğünden türediği, yani “oyuk sakini” anlamına geldiği bilgisiyle desteklenmektedir. Tolkien’in bu eserindeki karakterlerin önemli bir bölümü, özellikle The Prose Edda gibi İskandinav mitolojisi metinlerinden esinlenmektedir. İskandinav ve Germen mitolojilerinde cücelerin “yeryüzünün çocukları” olarak tanımlanması, Tolkien’in karakter yaratımında başvurduğu kültürel kaynaklardan biri olarak yer almaktadır (Kasımoğlu, 2020, s. 17). Doğaya olan derin hayranlığını sıkça dile getiren Tolkien, kendisini zaman zaman “bir Hobbit” olarak tanımlamaktadır. Bu doğal yaşam sevgisi, eserlerinin temasına ve mekân tasvirlerine doğrudan yansıtılmaktadır. Bir yazar ve dilbilimci olarak Tolkien, Yüzüklerin Efendisi ve Hobbit gibi başyapıtlarında yer verdiği illüstrasyonlarla karakter ve mekân betimlemelerini güçlendirmekte, böylece kurgusal dünyanın bütünlüğünü destekleyerek hayal gücünün zenginliğini ortaya koymaktadır. J. R. R. Tolkien’in kurguladığı Orta Dünya evrenine ait illüstrasyonların, yazarın hayal dünyasını ve mitolojik temellere dayanan anlatı evrenini görsel düzlemde nasıl yansıttığını incelemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, özellikle Hobbit ve Yüzüklerin Efendisi eserlerinde yer alan illüstrasyonlarda öne çıkan dairesel biçimler ele alınmakta; bu formların görsel anlatı içerisindeki işlevleri, mekân ve karakter betimlemelerine sağladığı katkılar ile grafik anlatım dili ve illüstrasyon arasındaki etkileşime olan etkileri değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda çalışma, Tolkien’in illüstrasyonlarının anlatı bütünlüğünü destekleyen, görsel hafızayı güçlendiren ve anlatım etkisini artıran yönlerini ayrıntılı biçimde analiz etmeyi hedeflemektedir. Araştırma, Hobbit ve Yüzüklerin Efendisi eserlerinde yer alan illüstrasyonlarla sınırlandırılmış olup, elde edilen bulgular ilgili kuramsal literatür çerçevesinde desteklenmektedir.

Çizimin Dili İllüstrasyon

Görselliğin yer aldığı sözlükte Wigan (2012), illüstrasyonların problem durumlarının çözümleri için esinlendirme, teşvik etme, eğlendirme, süsleme, büyüleme, yorum yapma,

BAÇİNİ

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

açıklama, bezeme, şaşırtma, eğitme, ilgilendirme, masal anlatımı gibi işlevsel yaratıcılığı, farklı olanı ve çalışmalarında üst basamaklarda bireyselliği, görsel iletişim bağlamında ortaya koymaları, tek yönlü ve anlaşılabilir bir iletişime kapı aralamaktadır (Çetinkaya, 2018, s. 23). İllüstrasyon tekniği mağara duvarlarında çizilen resimlerinden bu yana hep gelişmeye devam etmektedir. Günümüz teknoloji çağında ise bu gelişimini daha da ileriye taşımaktadır. İllüstrasyonlar çizimin dili ibaresini kullanmak, kişilere ulaşmak amacıyla yapılan çizimlerin anlatım aracı olmaktadır. Hayatımızın her alanında yer alan bu anlatım aracı çalışma konusu olan dairesel formların konu bütünlüğünü sağlaması anlamında tercih edilmektedir. İllüstrasyon tekniği bir tercih aracıysa eğer bu çalışma için en doğru tercih aracı olduğunu söylemek gerekmektedir. İllüstrasyonlar duyguları iletmekte soyut ifadeleri nesnel öğelerle desteklemektedir. Hayatın içinden zengin dil anlatımı olan İllüstrasyonlar evrensel anlatı yapıları olarak kullanılmaktadır.

Daire Formunun Grafik Sanatlarda Biçimsel Anlatımı

Bir şeyin farklı biçimlerini göstermeye veya birkaç şey arasında karşılaştırma yapmaya yarayan çizgilerden oluşmuş biçim; çizge. Adlandırma olarak “Biçim” desen veya çizgilerle gösterme (Türk Dil Kurumu t.y.). Bir duyguyu, bir düşünceyi ya da objektif evrenin bir kesimini resimsel parçaları ve fotoğrafları iki boyutlu düzlem veya üç boyutlu düzlem içerisinde resmetme anlamına gelmektedir. Bir tanımda ise, “boyama, çizme, baskı teknikleri, çeşitli resim teknikleri ile tasvir etme” olarak ifade edilmektedir (Çağla, 2018, s. 28). Grafik tasarım hayatın her alanında çağın gereksinimlerini karşılayan teknik çalışmaları detaylı bir şekilde ele alınması olarak akılda yer edinmektedir. Sahip olunan teknik bilgi ile biçimsel çalışmaları şekillendirmede ön ayak olmaktadır. Araştırma konusu olarak seçilen dairesel formların görsel etkiyi artırması ibaresinde de konuya uygunluğu bağlamında grafik tasarım içerisinde yer alan İllüstrasyon tekniğinden faydalanılmaktadır. Biçimsel formlardan daire; Tolkien’in illüstrasyonlarında öne çıkmaktadır. Bir dil bilimci olan Tolkien geçmişten günümüze her daim varlık gösteren grafik tasarım çalışmalarını çizimin dili “illüstrasyon” ile desteklemektedir.” Yaratıcı fikir, grafik tasarımın ana noktasıdır. Tasarım fikir ile beslenir:” (Çağla, 2018).

Çizimin dili illüstrasyon ancak iyi bir dil bilimci olan Tolkien tarafından bu şekilde aktarılabilirdi. Çetinkaya'nın aktarımına göre; nesneler renkten, çizgiden ve bunların bileşkesi konumundaki ışık ve gölgeden faydalanarak yapısal ve var oluş şekliyle üzerinden geçen her elemente yüzeysel nitelik kazandırarak görünümün dengeli seviyelerde tutulmasını ve nesneler düzleminde bir kesinliğe sahip olmalarını hacimli bir etkiyle ortaya koyarak çalışmaların geniş bir çerçevede ele alınmasını sağlamaktadır (Odabaşı, 2002, s. 63). Akt. Çetinkaya, İnsana özgü bir zekâ ile üretilen, bilimsel verileri öne çıkaran doğada da var olan fakat insanların kullanabilmesi için rahatlıkla ortaya konan geometrik formlar bulunmaktadır (Deliduman & İstifoğlu, 2006, s. 89). Çınar ve Erdönmez'in aktarımına göre; Görsel tasarım teması üç ana geometrik formdan oluşmaktadır. Bunlar; kare, daire, üçgendir. Bu formların farklı kullanımlarıyla (bölünme, kırılma, girişim, kaynaşma, birleşme, kopma) mekânsal farklılıklar oluşmaktadır (Krier, 1988). Bu ifadeler ışığında daire formu biçimsel işlevselliği geniş bir alana yayılmaktadır. Yüzük formundan hareketle Elflerin ölümsüzlüğü, doğanın kendini sürekli yenilemesi, zaman algısı gibi anlatıları sembolik olarak vurgulamaktadır.

Dairesel Formun Konu Bütünlüğüne Katkısı

Tarih öncesinden bugüne insanlar, mitolojik, sosyolojik, dini anlatımlarda simgesel yöntemler kullanmaktadır. Tarihsel veri kaynaklarında daire formunun güçlü, bütünleştirici, kusursuzluk gibi simgesel anlamları bulunmaktadır. (Onan ve Erim, 2021). Yüzük kardeşliğinin birleştirici ve bütünleştirici bağı yine daire formunda öne çıkmaktadır. Temelde kusursuz formun etrafında toplanan insanların bir simgeyle kurulan bağı psikolojik yönlüde vurgulanmaktadır. Dairenin bir diğer yönü ise "Daire yaygın bir tanrı sembolüdür". Çoğu dinlerde güneşin ayın ve gezegenlerin varlığıyla bir olarak ele alınmaktadır. Budist ve Hindular için doğum, ölüm ve yeniden doğmaktır. Budistler için yasa çarkının anlamıdır. Japonlar için güneşin simgesidir. Çin kültürünün en bilinen sembolü Yang sembolüdür. Bu bağlamda tasarım içerisinde yer alan daire formu yaratıcılığın ve doğanın formudur (Candemir, 2023, s.3).

Daire formu başı ve sonu belli olmayan bir görüntüsüyle yaşamı en gerçek ve anlamlı yönüyle tanımlayan geometrik şekildir. Daire formu, eşsiz özelliği sebebiyle insanın hayata ve

inançlara ortak bir bakış geliştirmelerini sağlamaktadır. Beşgen, dörtgen, sekizgen gibi geometrik formların hepsinin temelinde daire formu saklıdır (Onan ve Erim, 2021, s. 5). Tolkien dünyasının yaratıcı formu “daire” yüzük formuyla illüstrasyon çalışmalarının birçok katmanında yer edinmektedir. Bu yaratıcı dünyayı inanç ve bağlanma sembolü olarak izleyiciye sunmaktadır. Dairesel formun parçaları merkez, çevre, yarıçap, çap, uzatılmış yarıçap ve teğettir. Dairesel formun temel parçaları arasında en önemli parça merkezdir. Özellikle merkez tüm dikkatleri üstüne çekmektedir. Burada önemli olan dairesel bir çalışmada gözü merkezin orta noktasına çekebilmektir (Çınar ve Erdönmez, 2007, s. 4).

Bu tanımlardan yola çıkarak Tolkien illüstrasyonlarında kullandığı dairesel formların yapıtlarının dikkat çekiciliğini artırmaya yönelik olduğunu söylenmektedir. Bu araştırmalar ışığında Tolkien illüstrasyon çalışmalarında dairesel formlar kullanmasının konu bütünlüğünü sağlaması ve görsel etkiyi artırması üzerinde durulmaktadır. Tolkien yarattığı dünya ve bu dünya tasvirini destekleyen çizimleri sayesinde edebiyat ve sanat dünyası içerisinde var olmaktadır. Bu bağlamda ele aldığımız Tolkien illüstrasyonları tasarım elemanları içerisinde yer alan form (biçim) yönünden incelemektir.

Tolkien Dünyasında Dairesel Formların Dağılımına ilişkin Bulgular ve Yorum

Şekil 1: Yüzüklerin Efendisi Kitap Kapakları

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

BAÇİNİ

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

Yüzüklerin Efendisi serisine ait kitap kapaklarında dairesel formların belirgin biçimde kullanıldığı görülmektedir. Yüzük imgesinden hareketle oluşturulan bu tasarımlar, serinin görsel olarak öne çıkmasında önemli bir etken olmaktadır. Tolkien'in hazırladığı illüstrasyonlar, başlangıçta kendisi tarafından eleştirel bir tutumla karşılanmış olsa da zamanla sanat ve edebiyat dünyasında büyük ilgi uyandırmaktadır. Orta Dünya'nın gerçekçi bir biçimde betimlenmesi, hikâyenin içeriğine uygun tasarımlar ve konu bütünlüğünü destekleyen illüstrasyon kullanımı sayesinde, okuyucuların zihninde tutarlı ve inandırıcı bir dünya imgesi oluşturmaktadır.

Filolog (Dil bilimci) kimliğe sahip olan Tolkien, çizim dilini bir anlatım aracına dönüştürerek illüstrasyonu yalnızca görsel bir tamamlayıcı olmaktan çıkarıp anlatının bütünsel yapısının bir parçası hâline getirmektedir. Illüstrasyon tekniğinin tarihsel süreçte üstlendiği işlevi, kendi eserlerinde de başarıyla devam ettirmekte; görsel tasvirlerle metin arasındaki uyumu güçlendirmektedir. Orta Dünya'nın görsel olarak betimlenmesi, anlatının bütünlüğünü destekleyen önemli bir yapısal unsur hâline gelmektedir.

Dairesel formlar, özellikle masumiyet, arkadaşlık, iyilik ve merak duygularını temsil eden karakterlerin tasvirinde etkili bir biçimde kullanılmaktadır. Bu biçimsel tercih, Tolkien'in yarattığı masum ve doğal yaşamla özdeşleşen halkların görsel anlatımında belirgin bir rol oynamaktadır. Orta Dünya'nın masum bireylerinden biri olan Frodo Baggins, iyilik uğruna risk almayı göze alan cesur bir karakter olarak, bu estetik anlayışla uyumlu olmaktadır. Dolayısıyla dairesel form, karakterin masumiyetini, içtenliğini ve iyilik yönelimini görsel açıdan desteklemekte; böylece anlatının tematik bütünlüğüne katkı sağlamaktadır.

Şekil 2: Smaug Ejderhası İllüstrasyonları

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

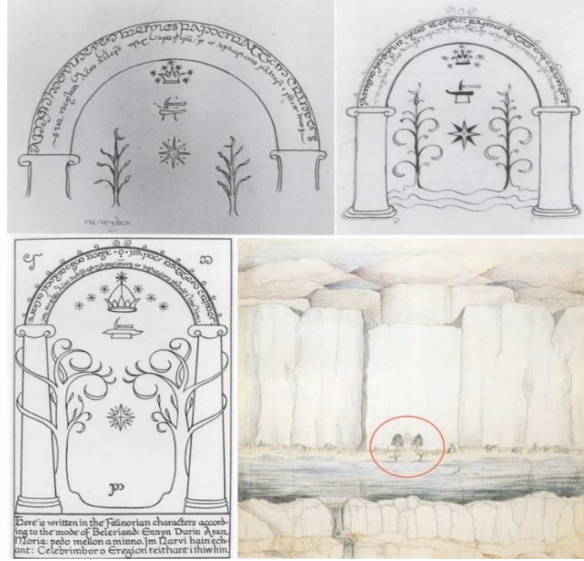
Hobbit kitabında yer alan Smaug ejderhasına ilişkin illüstrasyonlar incelendiğinde, dairesel formların belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Smaug'un gövdesini oluşturan ve düğüm atılmış izlenimi veren halkasal çizgiler, ejderhanın esnek ve akıcı vücut yapısını görsel olarak vurgulamaktadır. İllüstrasyonlar ister çevresel bir mekân içinde konumlandırılmış olsun ister tek başına ele alınmış olsun, kompozisyonun genelinde dairesel hareketlerin hâkim olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, birbirinden farklı görünen sahnelerde bile dairesel form temasının bütünlüğü destekleyen bir unsur olarak kullanıldığını göstermektedir. Tolkien'in keskin, kırık ya da çapraz çizgiler yerine yumuşak geçişli, kıvrımlı ve dairesel hatları tercih etmesi hem karakter tasarımının doğasına hem de görsel anlatının akışına uygun bir estetik anlayış ortaya koymaktadır.

Tolkien'in Smaug karakterini tasarlarken Andrew Lang'ın, The Red Fairy Book adlı eserinde yer alan Fafnir ejderhasından esinlendiği belirtilmektedir. Lang'ın ejderha betimlemelerinin Tolkien üzerinde belirgin bir etki bıraktığı ve bu etkinin özellikle Smaug'un erken dönem eskizlerine yansıdığı ifade edilmektedir. Tolkien'in Fafnir'i "tüm ejderhaların

prensi” olarak nitelendirmesi, bu mitolojik figürün onun yaratıcı tasavvuru üzerindeki güçlü etkisini göstermektedir (Korkmaz, 2022).

Tolkien, “Elf diyarını betimlerken özellikle Ayırık Vadi’nin tasarımında, gençlik döneminde İsviçre Alpleri’ ne yaptığı gezilerin zihninde bıraktığı izlenimlerden yararlandığını ifade etmektedir. Karşılıklı iki dağ arasında konumlanan Ayırık vadi, Orta Dünya’nın hem korunaklı hem de büyümlü bölgelerinden biri olarak kurgulanmıştır. Tolkien’in mektuplarında belirttiği üzere Ayırık vadi’ ye ilişkin pek çok doğal unsur nehrin karşı kıyısındaki dumanlı Dağlar, çam ormanlarının görünümü, yamaçlardan kopan kaya parçaları ve daha birçok detay 1911 yılında gerçekleştirdiği İsviçre gezisinden esinlenilerek oluşturulmuştur. Bu ifadeler, Tolkien’in gerçek mekân deneyimlerini kurgusal dünyasının estetik ve topografik yapısına bilinçli biçimde aktardığını göstermektedir (Korkmaz, 2022).

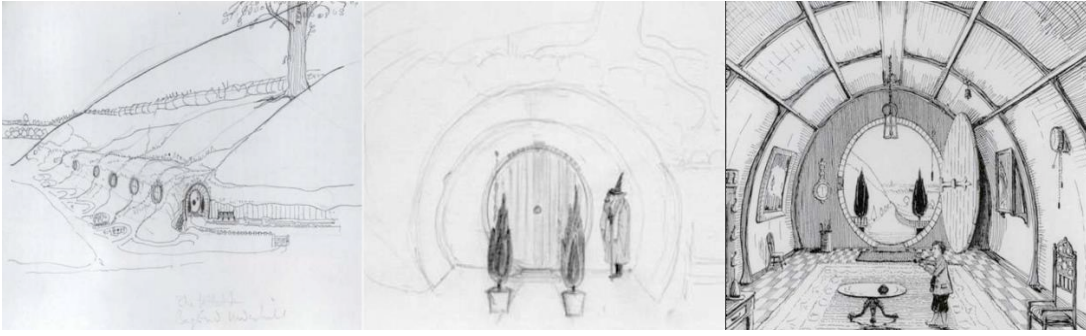
Şekil 3: Tolkien’in Durin Kapısı İllüstrasyon Çizimleri

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

Tolkien tarafından çizilen “Durin Kapısı”, Orta Dünya’da bir geçit kapısı olarak tasvir edilmektedir. Bu illüstrasyon çalışması dört aşamadan oluşmaktadır. Kapı, her iki yanında yer alan ve dairesel biçimde kıvrılan ağaç dalları tarafından çevrelenmiş bir şekilde tasarlanmaktadır.

Diğer aşamalarda ise kapının yanındaki ağaçlar henüz küçük ve olgunlaşmamış olarak betimlenmektedir. Tolkien, aşama aşama kapının çevresini şekillendirerek bir büyüme sürecini görsel olarak sunmaktadır. Dairesel form, kapıyı çevreleyen ağaç dallarının ahenkli ve esnek çizgileriyle desteklenmekte; böylece kompozisyonda görsel bütünlük sağlanmaktadır. Renkli illüstrasyonlarda kapının her iki yanında güçlü ve sağlam biçimde konumlanmış iki ağaç belirgin olarak yer almaktadır. Çalışmanın aşamaları, parçadan bütüne doğru bir ilerleme sergileyerek kapının çevresindeki doğal elemanların gelişimini ve büyüme sürecini okuyucuya aktarmaktadır.

Şekil 4: J. R. R. Tolkien, Bilbo Baggins'in Hobbit Evi İllüstrasyonları ve Gandalf Karakteri

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

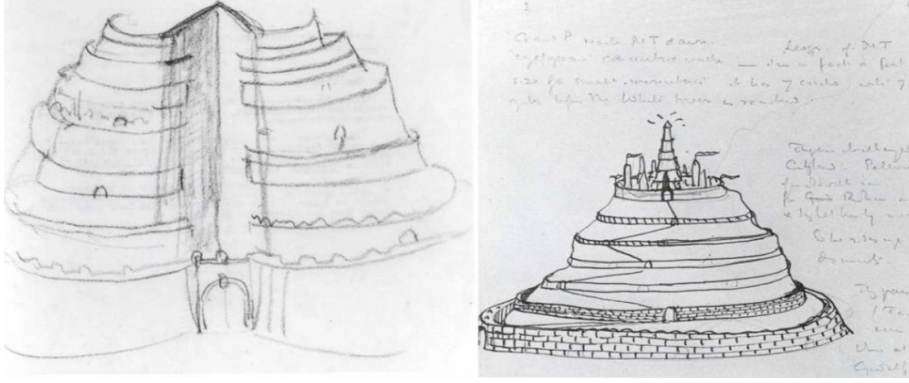
Tolkien tarafından yapılan Hobbit köyü illüstrasyonunda, köyde yer alan evlerin dairesel formlarla yan yana dizildiği görülmektedir. Perspektif kurallarına uygun olarak konumlandırılan bu dairesel yapılar, düzenli ve sıralı bir kompozisyon oluşturmaktadır. Kapı girişinde yer alan figür ise mekâna ve anlatının başlangıcına izleyiciyi davet eden bir işlev görmektedir. Dairesel formların en belirgin kullanımı, Orta Dünya sakinlerinin yerleşkelerinde yer almaktadır. İllüstrasyonlarda yer alan dairesel çizgiler, konuya uygun biçimde konumlandırılan karakterlerle birlikte öndelik ilişkisini kaybetmeden görsel bütünlüğü korumaktadır. Hobbitlerin küçük ve dairesel evlerinin içten dışa doğru yapılan betimlemeleri içerisinde ana hatlar dairesel formlarla oluşturulmaktadır. Tolkien, kapıdan dairesel bir mekâna izleyiciyi davet ederek, tematik vurgu ve anlatı bütünlüğünü güçlendirmektedir.

Şekil 5: J. R. R. Tolkien'in Miğfer Dibi İllüstrasyon Çalışmaları

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

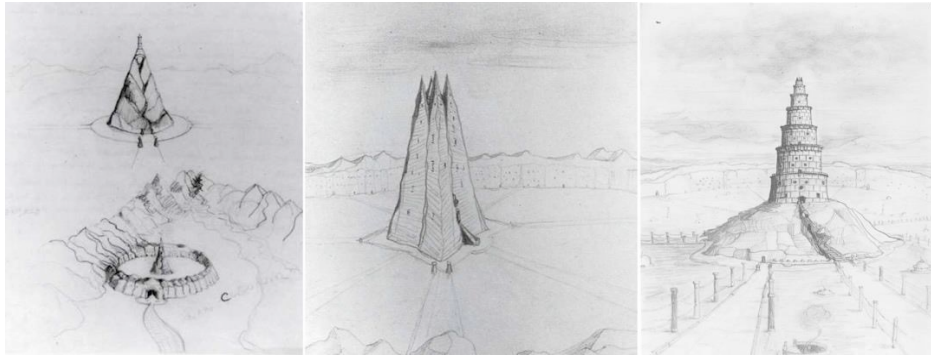
Tolkien'in Orta Dünya tasvirinde yer alan mekânlardan biri, Miğfer Dibi illüstrasyonudur. Dik yükselen dağlar arasında konumlanan bu mekân, dairesel bir biçimle geniş bir alana yayılan bir eskiz olarak tasvir edilmektedir. Miğfer Dibi eskizinde yer alan yapılar, helezonik bir düzenlemeyle görselleştirilmektedir. Tolkien, Yüzüklerin Efendisi kitabı için çizdiği tüm illüstrasyonlarda, etkilendiği doğal zenginlikleri ve gözlemlerini hayal gücüyle birleştirerek Orta Dünya'ya aktarmaktadır. Orta Dünya'nın tasviri öylesine gerçekçi bir biçimde yapılmıştır ki, haritalar aracılığıyla okuyucular, Miğfer Dibi yerleşkesine yolculuk yapabilmektedir. Yerleşkenin helezonal yapısı, sürekli dönen dairesel formlarla mekânda devamlı bir devinim ve hareket izlenimi yaratmaktadır. Bu yaklaşım, Tolkien'in mekân tasvirlerinde dairesel formları hem estetik hem de anlatı bütünlüğü açısından stratejik olarak kullandığını göstermektedir.

Şekil 6: J. R. R. Tolkien, Minas Tirith İllüstrasyonları

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

J. R. R. Tolkien'in Minas Tirith eskizleri, Fransa'nın Strasbourg şehrinde yer alan mimari yapılardan esinlenilerek oluşturmaktadır. Bu eskizlerde özellikle ön plana çıkan unsur, dağın katlı ve helezonik biçimde dolanan yapısıdır. Bu düzenleme, görsel açıdan dairesel formun korunmasını sağlamaktadır. Tolkien'in her aşamada oluşturduğu illüstrasyonlar hem konu bütünlüğünü hem de görsel üstünlüğü destekleyen bir kompozisyon sunmaktadır.

Şekil 7: J. R. R. Tolkien, Orthanc İllüstrasyon Çizimleri

Kaynak: Korkmaz, S. (2022).

Tolkien'in hayal dünyasında yaratılan Isengard şehrinde, "Orthanc Kulesi" önemli bir yer tutmaktadır. Bu kule, Isengard halkasının ortasında konumlanmakta ve dairesel formdaki

halkayla birlikte anlatının konu bütünlüğünü desteklemektedir. Geniş bir arazi üzerinde yükselen kuleler hem mekânsal derinlik hem de görsel hiyerarşi oluşturmaktadır. Tolkien'in sınav kâğıdı üzerine çizdiği illüstrasyonlarda, yapıların içeriğe uygun olarak şekillendirildiği görülmektedir. Alt kısımlardan yukarıya doğru sivrilen konik biçimli yapılar, göğe doğru yükselerek hem dramatik bir etki yaratmakta hem de dairesel kompozisyon ile görsel bütünlüğü güçlendirmektedir.

Şekil 8: J. R. R. Tolkien, Orthanc İllüstrasyon Çizimleri

Kaynak: Flood, A. (2021).

Şimdiye kadar farklı eskizler üzerinden incelediğimiz dairesel ve helezonik yapıların renklendirilmiş hâli ele alınmalıdır. Çalışmada dairesel hareketlerin yoğunluğu, kompozisyonun her noktasında hissedilmektedir. İllüstrasyonun son hâli, kasvetli atmosferi ve mekân için tercih edilen gri ve siyah tonları ile görsel bir bütünlük sağlamaktadır. Mekân tasarımında Tolkien'in yuvarlak ve dairesel hatları tercih ettiği görülmektedir. Çember biçimli yapılar ve bu çemberden geniş bir alana yayılan çizgiler, perspektif tekniği ile çalışmanın derinliğini artırmaktadır. Zeminde bulunan ateş kuyularından yükselen dumanlar, mekânın işleyişini ve hareketini görsel

olarak yansıtmaktadır. Puslu ve dumanlı atmosfer, Tolkien Dünyası'nın doğasını betimlemenin yanı sıra görsel etkiyi güçlendirerek anlatı bütünlüğünü desteklemektedir. Her çalışmada, küçük dokunuşlarla dairesel vurguların kullanıldığı görülmektedir. Tolkien, Orta Dünya'nın detaylarını tasarlarken merkezde yer alan yüzük formunu öbekler hâlinde konumlandırmıştır. Yüzüklerin Efendisi ve Hobbit için yaptığı illüstrasyonlar, konu bütünlüğünü koruyacak biçimde planlanmıştır. Bu planlama, doğru formları anlatım diliyle birleştirmekte, görsel anlatı bütünlüğü sağlamaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Tolkien'in illüstrasyonlarında dairesel formları kullanmasını biçim-form ilişkisi bağlamında konu bütünlüğü üzerindeki etkisini incelemektedir. Fantastik kurgularını illüstrasyonlar aracılığıyla somutlaştıran Tolkien, Orta Dünya'yı hayal ürünü olmasına rağmen, çevresindeki doğal görsellerden ilham alarak ütöpik bütünlükte bir mekân kurgusu hâline getirmektedir. Tolkien'in çalışmalarında dairesel formların kullanımı, mekân ve karakterlerin görsel anlatımda esnek ve yumuşak geçişler sağladığı görülmektedir. Çocukluğundan itibaren annesinden dinlediği hikâyeleri resimleyerek geliştirdiği coşkulu hayal gücü, illüstrasyonlarda kendini göstermekte ve Tolkien'in eserlerinin popülerliğine katkı sağlamaktadır. Bireylerin çevresel dokudan ve doğal gözlemlerden beslenerek illüstrasyonlar üretmesi, hayal gücünün zenginliğini artırmaktadır. Böylece Tolkien, var olan gerçeklikle zihninin yaratıcı anlatımını birleştirerek okuyucuya güçlü ve tutarlı bir görsel deneyim sunmaktadır. Bu bulgular, bireylerin çalışmaları sırasında doğal çevreyi gözlemleyerek illüstrasyonlarını zenginleştirebileceğini ve farklı geometrik formları (daire, üçgen, kare, dikdörtgen) kullanarak anlatı bütünlüğünü güçlendirebileceğini göstermektedir. Tolkien'in örnek çalışmaları, dairesel formların doğru kullanımı ile hayal dünyasının gerçeklikle uyumlu bir biçimde illüstre edilebileceğini ve görsel anlatımın konu bütünlüğünü güçlendirebileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, geometrik formlar ve özellikle doğru formların bilinçli kullanımı, illüstrasyonların estetik değerini artırmakta ve anlatının görsel bütünlüğünü sağlamaktadır.

BAÇINI

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

Kaynakça

- Candemir, T. (2023). *Afiş tasarımında daire. Tasarım Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(146), 561–572. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.72908>
- Çağla, F. (2018). *İllüstrasyon, Karikatür ve Grafik Tasarım Sanatı İlişkileri Bağlamında Grafik Sanatçısı Necati Abacı'nın Eserlerinin İrdelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çapkın, D. (2023). *Hayran Kültürü Çerçevesinde Fantastik Filmler; Yüzüklerin Efendisi Hayranları Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Sinema Televizyon. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çetinkaya, G. (2017). *Görsel İletişim Tasarımı Bölümü İllüstrasyon Derslerinde Tasarlanan Çalışmaların Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*, (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çınar, S. H. ve Erdönmez, Ö. M. (2007). *Peyzaj Tasarımında Biçim Geometrisine Estetik Bir Yaklaşım*, (Orman Fakültesi Dergisi). İstanbul Üniversitesi. ISSN 0535-S.: HS seri b cilt 58 sayı <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/174745>
- Flood, A. (2021, March 25). *J.R.R. Tolkien's own illustrations appear in The Lord of the Rings for the first time. The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/2021/mar/25/jrr-tolkiens-own-illustrations-appear-in-lord-of-the-rings-for-the-first-time> (Erişim tarihi: 8 Haziran 2024)
- Gönül, H. (2018, 22 Mart). *Tolkien'in Elf şehirleri: Orta Dünya'daki kentler*. <https://manifold.press/orta-dunya-daki-kentler> (Erişim tarihi: 8 Haziran 2024)
- Kasımoğlu, Ö. M. (2020). *J.R.R. Tolkien'in Orta Dünya Mitolojisi Kapsamında Yüzüklerin Efendisi Adlı Eserinin Türkçe Çevirisine Metinler arası Odaklı Bir Bakış*, (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

BAÇINI

SANAT DERGİSİ / ART JOURNAL

- Korkmaz, S. (2022). *Yüzüklerin Efendisi Romanının Sinema uyarlamalarında Kullanılan Animasyon Tekniklerinin Gerçeklik Bağlamında İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Krier, R. (1988). *Urban Space*. Academy Editions. ISBN 0-8478-0236-1, DOI: 10.4236/wjet.2017.54049 *Dünya Mühendislik ve Teknoloji Dergisi* > Cilt 5, Sayı (Erişim tarihi: 4 Kasım 2017)
- Onan, B. C., & Erim, G. (2021). *Sanat tarihinde bir arketip: Daire formu ve göz*. *Turkish Studies*. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.50992> (Erişim tarihi: 13 Kasım 2025)
- Wigan, M. (2012). *Görsel İllüstrasyon sözlüğü*. Literatür. (t.y.). *Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024)